

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

*Цвид-Гром О.П., канд. філол. наук,
Носенко М.М., Резнік В.Г., Боньковський О.А. (Біла Церква)*

У статті висвітлюється важлива роль самостійної роботи студентів у процесі вивчення іноземних мов в умовах дистанційного навчання у ЗВО. Дистанційна освіта в галузі іноземних мов вимагає від викладача ретельного планування навчальної діяльності здобувачів вищої освіти, моніторингу, контролю та зворотного зв'язку. Водночас, дистанційне навчання підвищує ефективність самостійної роботи студентів, розширює їхній кругозір, забезпечує гармонійний розвиток умінь пізнавальної діяльності студентів, сприяє формуванню іншомовної комунікативної компетенції, гарантує високий результат опанування іноземної мови. Дистанційне навчання надає можливість вибудувати процес самонавчання найбільш зручним для студентів чином та отримувати необхідні засоби самонавчання. У статті наголошується на важливості дотримання принципів організації самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання у ЗВО (принцип чіткого зв'язку самостійної роботи з курсом навчання, врахування індивідуальних здібностей, рівня знань, навичок та вмінь кожного студента, вибір оптимальних засобів досягнення навчальних цілей тощо).

У висновках статті автори зазначають, що головне завдання організації самостійної роботи студентів у ЗВО полягає не тільки в оптимізації її окремих видів, але й у створенні умов для підвищення активності, самостійності та відповідальності студентів у здійсненні всіх видів навчальної діяльності в умовах дистанційного навчання іноземних мов. Активізація самостійної роботи студентів передбачає застосування відповідних їхньому рівню освітніх технологій, покликана вирішувати завдання розвитку дослідницьких умінь та творчої активності. Індивідуалізація самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання сприяє підвищенню успішності самостійної науково-дослідної діяльності, створює умови для самовизначення та самореалізації студента.

Ключові слова: дистанційна освіта, заклад вищої освіти, іноземна мова, самоосвіта, самостійна робота.

Цвид-Гром О.П., Носенко М.М., Резнік В.Г., Боньковський О.А.
Организация самостоятельной работы в условиях дистанционного обучения иностранным языкам в заведениях высшего образования. В статье освещается важная роль самостоятельной работы студентов
© Цвид-Гром О.П., Носенко М.М., Резнік В.Г., Боньковський О.А., 2021

в условиях дистанционного обучения в процессе освоения иностранных языков в учреждениях высшего образования. Дистанционное образование в области иностранных языков требует от преподавателя тщательного планирования самостоятельной деятельности студентов, мониторинга, контроля и обратной связи. В то же время дистанционное обучение повышает эффективность самостоятельной работы студентов, расширяет их кругозор, обеспечивает гармоничное развитие познавательной деятельности студентов, способствует формированию иноязычной коммуникативной компетенции, гарантирует наилучший результат овладения иностранным языком. Организация дистанционного обучения дает возможность выстраивать процесс самообучения наиболее удобным для студентов образом и получать необходимые средства самообучения. В статье подчеркивается важность соблюдения принципов организации самостоятельной работы студентов в условиях дистанционного обучения в УВО (принцип четкой связи самостоятельной работы с курсом обучения, учет индивидуальных способностей, уровня знаний, навыков и умений каждого студента, выбор оптимальных средств достижения учебных целей и т.п.).

В выводах статьи авторы отмечают, что главное задание организации самостоятельной работы студентов в заведениях высшего образования заключается не только в оптимизации ее отдельных видов, но и в создании условий для повышения активности, самостоятельности и ответственности студентов в процессе всех видов учебной деятельности в условиях дистанционного обучения иностранным языкам. Активизация самостоятельной работы студентов предусматривает применение соответствующих их уровню образовательных технологий, призвана решать задачи развития исследовательских умений и творческой активности. Индивидуализация самостоятельной работы студентов в условиях дистанционного обучения способствует повышению успеваемости самостоятельной научно-исследовательской деятельности, создавая условия для самостоятельного выбора, самоопределения и самореализации студента.

Ключевые слова: дистанционное образование, иностранный язык, самообразование, самостоятельная работа, учреждение высшего образования.

Olena Tsvyd-Grom, Mariia Nosenko, Vita Rieznik, Oleksandr Bonkowskyi. Organization of self-study in distance learning of foreign languages in higher educational institutions. The article highlights the important role of students' independent work while learning foreign languages online. Distance learning requires a teacher to carefully plan, monitor and control students' independent activities as well as provide timely feedback and assistance. It increases the efficiency of students' self-work, broadens their horizons, ensures the harmonious development of their cognitive activity, contributes to the development of foreign language communicative competence, and guarantees the best result in mastering a foreign language. The effective planning of distance learning allows building the self-study process in the way most convenient for students and receiving the necessary means of self-study. The article formulates the principles of planning students' independent work in the context of distance

learning in higher educational institutions (the principle of a clear connection between independent work and the training course, according to their individual abilities, the level of knowledge, skills, and abilities; choosing the optimal means to achieve educational goals, etc.). The authors also define the concept and goals of students' independent work in the process of distance teaching of foreign languages.

The authors conclude that the effective planning of students' independent work at a higher education institution is not only to optimize its individual types but also to create conditions for increasing the activity, independence and responsibility of students in the process of all kinds of their academic activities. The intensification of students' independent activity provides for the use of educational technologies corresponding to their level, is designed to solve the problems of developing research skills and creative activity. Individualization of students' independent work in the context of distance learning promotes better educational attainments, setting the stage for their independent choice, self-determination and self-realization.

Key words: distance education, foreign language, higher educational institution, self-education, independent work.

Постановка проблеми. Сьогодні у зв'язку з актуальною потребою в іншомовній комунікації володіння іноземною мовою як інструментом професійного спілкування стає неодмінним критерієм оцінювання готовності майбутнього фахівця до професійної діяльності. Як наслідок, формування іншомовної комунікативної компетенції випускника ЗВО на кожному рівні є актуальним завданням вищої освіти. Одним із важливих питань концепції модернізації української вищої освіти виступає комунікативне навчання іноземної мови. Державні освітні стандарти системи професійної освіти розглядають освітній компонент «Іноземна мова» як обов'язковий, метою якого є формування та розвиток іншомовної комунікативної компетенції майбутнього фахівця. Надбання студентами цієї компетенції дозволяє їм бути учасниками професійного спілкування іноземною мовою, реалізувати свої професійні потреби та особисті ділові контакти, надає можливість професійної самоосвіти та вдосконалення. Таким чином, перед закладом вищої освіти стоїть завдання не тільки модернізувати зміст навчальних курсів, а й упроваджувати нові технології формування іншомовної комунікативної компетенції майбутніх фахівців.

Прорив у розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, створення глобального інформаційного простору у світлі модернізації системи вищої освіти зумовили впровадження нових

інформаційних технологій у процес викладання іноземної мови у вищій школі та, як наслідок, ми можемо спостерігати зростання ролі дистанційного навчання, що дозволяє викладачеві іноземних мов та студентам взаємодіяти на відстані, використовуючи властиві навчальному процесу компоненти – цілі, зміст, методи, організаційні форми, засоби навчання. Дистанційне навчання реалізується засобами електронних освітніх технологій або іншими засобами, які передбачають інтерактивну взаємодію викладача та студентів.

Актуальність проблеми. Зміна соціальних функцій та змісту освіти у сучасному світі, який стрімко змінюється та вимагає від майбутнього фахівця безперервного поновлення знань та компетенцій, може бути позначена як перехід від стратегії «дати знання, навчити» до стратегії «навчити вчитися». Саме вміння самостійно здобувати необхідні знання, знаходити джерела їх отримання, бути постійно готовим до засвоєння нових знань та вмінь, тобто вміння та навички самоосвіти розглядаються сьогодні як головний результат вищої освіти.

У науково-педагогічній літературі розкриті окремі аспекти дистанційного навчання: аналіз категорій учнів (за віком, напрямками навчання) та визначення переваг отримання освіти через мережу Інтернет (М. Корнілова, Р. Benson, M. Gremmo, D. Little, С. Nodari); проблемою автономного навчання іноземних мов займаються вчені С. Боднар, Г. Бурденюк, Ю. Петровська, О. Цивкунова, Е. Маркова. Зростання ролі самостійної роботи студентів та формування навичок навчальної автономії студента у процесі вивчення іноземної мови широко обговорюється українськими вченими та педагогами, різні аспекти самостійної роботи студентів стають предметом спеціальних досліджень (В. Бондар, Г. Гецов, Н. Кічук, Н. Кузьміна, А. Малибог, М. Никаноров, П. Підкасистий). У багатьох українських закладах вищої освіти фахівці у галузі навчання іноземних мов розробляють та впроваджують різноманітні сучасні технології, націлені на підвищення ефективності самостійної роботи студентів. В умовах глобального інформаційно-освітнього середовища та динамічного розвитку телекомунікаційних технологій самостійна робота студентів змістилась у галузь електронної лінгводидактики, яка здатна об'єднати дидактичні, методичні та інформаційні компоненти у єдину наукову теорію та в єдину методологічну

систему аналізу. Дослідження, які були проведені у роботах Г. Селевко, В. Безпалька, Є. Полат, М. Карпіна, доводять, що самостійна діяльність студента під час вивчення іноземної мови у закладі вищої освіти на сучасному етапі нероздільно пов'язана з інформаційними технологіями та не може ефективно існувати без їх використання.

Проте, незважаючи на широке розповсюдження дистанційного навчання іноземних мов протягом останніх десятиліть та різнобічність охоплення багатьох питань й безсумнівно теоретичну та практичну значущість проведених досліджень, залишаються невирішеними питання щодо організації самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання у процесі вивчення іноземних мов у ЗВО. У зв'язку з цим пошук нових технологічних рішень буде сприяти розширенню та збагаченню дослідницького поля педагогічної науки та дозволить підвищити рівень сформованості іншомовної компетенції майбутнього фахівця.

Мета статті – проаналізувати поняття самостійної роботи у закладах вищої освіти та висвітлити особливості та форми організації самостійної діяльності студентів в умовах дистанційного навчання у процесі вивчення іноземних мов.

Виклад основного матеріалу. Дистанційне навчання з опорою на сучасні інформаційні та комунікаційні технології дозволяє не тільки розв'язувати проблеми забезпечення широкого доступу до освітніх послуг, індивідуалізації навчання, а й підвищувати рівень варіативності та інтерактивності освітнього процесу, надавати адекватне оновлення змісту освіти у відповідь на вимоги суспільства. У науково-педагогічній літературі дистанційне навчання розглядається як цілеспрямований інтерактивний процес взаємодії викладача та студентів. Методика дистанційного навчання іноземної мови спрямована, головним чином, на надання зрозумілих, зручних для студентів занять у традиційній формі, які проводяться віртуально як Інтернет відео конференції. Ефект очного заняття створюється синхронною передачею відео зображення, міміки, звуку, графічної та слайдової інформації від викладача до студента та навпаки.

Однак актуальною проблемою залишається правильність організації самого процесу дистанційного навчання. Оскільки дистанційне навчання є порівняно новим методом у більшості

українських ЗВО, то процес організації та побудови навчального процесу стає справжнім випробуванням рівня знань та компетенції викладачів іноземних мов у процесі викладання. Складнощі виникають, оскільки потрібно не тільки коректно подати іншомовний матеріал, а й переконатися, наскільки глибоко студенти його засвоюють.

Основна мета дистанційного навчання іноземних мов у закладі вищої освіти – вільне володіння іноземною мовою. Дистанційне навчання підвищує ефективність самостійної роботи студентів, її розглядають як «засіб включення учнів (студентів) у самостійну пізнавальну діяльність, засіб її логічної і психологічної організації» [1: 7]. Самостійна робота розширює кругозір студентів, забезпечує гармонійний розвиток пізнавальної діяльності студентів, сприяє формуванню іншомовної комунікативної компетенції, гарантує високий результат опанування іноземної мови. Організація дистанційного навчання надає можливість вибудувувати процес самонавчання найбільш зручним для студентів чином та надавати їм необхідні засоби самонавчання.

Але закордонні та вітчизняні вчені також відзначають, що в умовах дистанційного навчання студенти стикаються з певними перешкодами, які ведуть до зростання стресових та психологічних навантажень під час навчання, вимагають від них величезних інтелектуальних зусиль, високого емоційного напруження, особливо під час контролю засвоєння знань. У цілому це обумовлено власне специфікою дистанційного навчання: зростання частки самостійної роботи, широке застосування інформаційних комунікаційних технологій, особливості спілкування на відстані тощо.

У традиційно організованій вищій освіті на формування іншомовної мовленнєвої компетенції спрямовані різні форми самостійної роботи, які включають різноманітні види індивідуальної, групової пізнавальної діяльності студентів, що здійснюється ними на аудиторних заняттях та в позааудиторний час. Такі форми навчальної діяльності, як правило, є продовженням, доповненням, закріпленням «основного» процесу навчання іноземної мови, який здійснюється переважно у семінарському форматі. Вони призначаються для того, щоб за допомогою індивідуального пошуку поглибити та конкретизувати

свої знання з іноземної мови, проявити творчий підхід до досліджуваної проблеми, навички роботи з текстом, уміння аналізувати прочитане, систематизувати матеріал, вести записи, пропонувати та відстоювати у дискусії свою точку зору. Самостійна робота виявляється ефективним засобом підготувати студента до наукових досліджень, творчого вирішення завдань навчально-виховного процесу і, як результат, до професійного становлення.

З одного боку, самостійна робота, як дидактичне явище, виступає як навчальне завдання (об'єкт діяльності студента), з іншого – має форму відповідної діяльності: роботи пам'яті, мислення, творчої уяви студентів, що виконують такі завдання. Зазначена діяльність має результатом отримання студентами нового знання або призводить до поглиблення та розширення сфери дії вже отриманих знань. Відповідно до цього самостійна робота розглядається як засіб навчання за допомогою якого відбувається:

- формування у студента на кожному етапі його навчання необхідного обсягу та рівня іншомовних компетенцій, які знадобляться йому для здійснення пізнавальної діяльності та виконання завдань «у певних умовах, специфічному оточенні та в окремій сфері діяльності» відповідно до діяльнісно-орієнтованого підходу, прийнятого у Рекомендаціях Ради Європи [3: 9];

- формування психологічної установки самостійно та систематично поповнювати іншомовні знання та розвиток умінь успішно орієнтуватися у науковій та суспільній інформації у процесі вирішенні нових пізнавальних завдань.

Самостійна робота студентів під час вивчення іноземної мови у межах дистанційної освіти вимагає від викладача ретельного планування самостійної діяльності студентів, моніторингу, контролю та зворотного зв'язку. Очевидно, що якість планування, організації й моніторингу самостійної роботи студентів багато в чому визначає її ефективність. На відміну від традиційних форм та методів навчання у ЗВО, дистанційне навчання іноземної мови будується, ґрунтуючись на новітніх технічних можливостях (відеотрансляції та конференції, спільне вікі-редагування документів, блоги, дистанційне тестування тощо) та не передбачає безпосереднього контакту викладачів зі студентами, забезпечуючи їм можливість навчання без відвідування закладу вищої освіти.

Таким чином студенти можуть опанувати окремі фрагменти освітньої програми, певні курси, теми тощо. Добре розвинена у ЗВО ресурсна база дистанційного навчання іноземної мови (відповідне обладнання та техніка, методики й технології, рівень володіння ними викладачів тощо) забезпечує також можливості для реалізації індивідуальної траєкторії іншомовного навчання для студента за допомогою координування викладачем.

Під час дистанційного навчання іноземної мови взаємодія учасників навчального процесу завжди опосередкована засобами інформатизації та телекомунікацій, але вона може мати різний характер: викладання іноземної мови дистанційно можливо здійснювати синхронно (відеоконференції, чат) та асинхронно (електронна пошта, тести). Очевидно, що кожен із підходів має як свої переваги, так і свої складнощі. Насамперед синхронне дистанційне навчання іноземної мови у ЗВО пов'язане з технічними труднощами. Асинхронне навчання може ускладнюватися через відсутність спільного навчального простору, комунікації з викладачем іноземних мов та іншими студентами. Таким чином, асинхронне навчання іноземної мови вимагає від студентів бути цілеспрямованими, самостійними та самоорганізованими. Самостійна робота під час асинхронного навчання іноземної мови розглядається як центральна, провідна форма навчання студентів. Отже, дистанційне навчання іноземної мови в асинхронному форматі сприяє формуванню у студентів соціально значущих у сучасному світі вмінь та навичок самоосвіти й самонавчання іноземної мови.

Впровадження дистанційних освітніх технологій дозволяє створювати педагогічний супровід самостійної роботи студентів з іноземної мови, впроваджувати інтернет-тестування як вид самостійної роботи студента в практику викладання іноземної мови, розробляти електронні освітні ресурси ігрового характеру для самостійного вивчення іноземної мови, пропонувати алгоритм самостійної роботи з інтернет-ресурсами для вдосконалення навичок писемного мовлення іноземною мовою.

Ключовим компонентом у процесі навчання іноземних мов у закладі вищої освіти виступають не основи наук, а види діяльності, такі як говоріння, аудіювання, читання, письмо. Викладачеві іноземних мов слід організувати роботу студентів таким чином, щоб вони мали можливість автономно виконувати всі важливі

види діяльності з допомогою консультацій із викладачем або тьютором. Під час дистанційного навчання читання іноземною мовою кожен студент повинен читати та вдосконалюватися у цьому виді діяльності самостійно. У разі, коли мета навчання полягає у вивченні правил читання, в зміст навчального довідника (друкованого або електронного) повинні включатися правила читання букв та буквосполучень, вправи із застосування цих правил при читанні окремих слів, речення. Студентам доцільно запропонувати використовувати комп'ютерні програми, які здатні на слух визначати правильну вимову (наприклад Utter, English Language Speech Assistant, Nativox, English Pronunciation: Offline та інші).

Якщо мета навчання полягає у формуванні навичок розуміння під час читання іншомовної літератури, необхідно продумувати різні варіанти контролю рівня розуміння. Як засоби контролю доцільно використовувати тестування, питання, переказ та інші завдання. У дистанційному навчанні читання студенти повинні дотримуватись вимог та слідувати рекомендаціям, які заздалегідь розроблені викладачем іноземних мов, вести он-лайн щоденники, де буде показана виконана робота над текстами, записані питання до викладача, відповіді на питання після тексту, виконання контрольних завдань.

У навчанні аудіювання разом із використанням аудіозасобів доречно користуватися також відеозаписами, які містять низку екстралінгвістичних та контекстних ключів до розуміння іншомовної інформації, а також демонструють важливі для опанування візуальні елементи. Вищезгадані відеозаписи можна зупиняти та повторно прослуховувати або переглядати, що дозволяє студентам опрацювати звукову інформацію та зображення, краще розуміти іншомовні аудіоматеріали. Комп'ютери мультимедійної комплектації грають велику роль у навчанні розуміння іноземної мови на слух у дистанційному навчанні.

Дистанційне навчання говоріння та писемного мовлення здійснюється за допомогою реалізації спілкування студента, групи та викладача. Навчання іншомовного письма реалізується засобами електронної пошти, чатів, синхронної комунікації. Навчання говоріння у дистанційному навчанні можливо шляхом онлайн відеоконференцій. Здійснюючи комунікацію, студенти

використовують усі види мовленнєвої діяльності: читання, аудіювання, письмо і говоріння.

Також важливими аспектами дистанційного навчання іноземних мов у ЗВО є:

- вивчення лексики, яке здійснюється за допомогою електронних підручників, додатків до них, розроблених вправ та завдань для самоконтролю й контролю;

- навчання граматики повинне здійснюватися з наданням студентам доступу до різних словників, підручників, граматичних довідників, а також до джерел дидактичної мовної інформації, що постійно доповнюється та розширюється викладачем;

- навчання фонетики доречно здійснювати поетапно. На теоретичному етапі пропонуються короткі повідомлення, що стосуються фонетичних явищ. На практичному етапі студенти відпрацьовують вимову, інтонацію, швидкість мовлення. На сьогодні розроблено багато технологій, що дозволяють здійснювати навчання фонетики у дистанційній освіті. Однак, максимально плідне навчання практичної фонетики здійснюється під час безпосередньої комунікації студента з викладачем, що забезпечує можливість почути вимову студента та у разі потреби виправити її. Такий процес доцільно проводити онлайн в режимі відеоконференцій.

Таким чином можна сформулювати принципи організації самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання у ЗВО, які багато в чому впливають на його якість:

1. Принцип чіткого зв'язку самостійної роботи з курсом навчання. Самостійна робота студентів з іноземної мови в умовах дистанційного навчання повинна включатися у процес засвоєння мови своєчасно та послідовно, що у наслідку підвищує усвідомлену мотивацію студентів до подальшої самостійної роботи.

2. Урахування індивідуальних здібностей, різного ступеня підготовленості студентів з іноземної мови. В умовах різнорівневих навчальних груп принцип диференціації набуває надзвичайної актуальності. Диференціація за рівнем складності завдань та вправ, за ступенем та рівнем наданої підтримки, за швидкістю та засобами виконання завдань, за характером когнітивної діяльності робить процес опанування іноземної мови для кожного студента осмисленим та ефективним. Як зазначають

В. Жуковський і К. Сімак, принцип диференціації та особистісного підходу дозволяє враховувати мотиваційну сферу студентів та їх індивідуально-психологічні особливості при роботі з навчальними матеріалами [2: 142].

3. Вибір оптимальних засобів досягнення навчальних цілей, які розраховані не на механічне заучування, а на стимулювання усвідомленого сприйняття іноземної мови, на набуття усвідомлених знань та їх закріплення. Самостійна робота студентів у рамках дистанційного навчання іноземної мови покликана стимулювати когнітивні процеси та індуктивний підхід до опанування іноземної мови, який передбачає шлях від часткового до загального, від уживання лексичного або граматичного явища у мові до кращого розуміння чи усвідомлення його форми. Індукція, яка стимулює такий когнітивний процес, як аналогія, та дедукція, в основі якої лежить аналіз, істотно підвищують ефективність самостійної роботи студентів, які вивчають у системі вищої освіти фундаментальні науки та націлені на самостійну дослідницьку діяльність у майбутньому.

4. Винесення за межі аудиторної роботи тренувальних репродуктивних вправ, необхідних для успішного опанування іноземної мови; вправ на розширення лексичного запасу; письмових вправ та тестів; вправ на розвиток рецептивних видів мовленнєвої діяльності (читання та аудіювання) тощо.

5. Забезпечення кожному студенту максимальної можливості успішного засвоєння матеріалу навчального курсу. Дистанційний курс пропонує студенту систему самоконтролю. У багатьох завданнях є можливість отримати підказку з метою активізації мовної здогадки, аналогії та самостійного аналізу. Часто є можливість також побачити правильні відповіді. Кількість спроб у тренувальних вправах і завданнях необмежена, що забезпечує кожному студенту індивідуально потрібний обсяг тренування.

Висновки та перспектива подальших досліджень. Таким чином, в умовах дистанційного навчання організація самостійної роботи студентів залежить від ряду факторів, зокрема: модернізації змісту навчальних курсів; застосування сучасних освітніх технологій для формування іншомовної комунікативної компетенції; створення умов для підвищення самостійності та відповідальності студентів із метою формування умінь і навичок самоосвіти. Окрім цього, індивідуалізація самостійної роботи

студентів сприяє підвищенню успішності їх науково-дослідної діяльності, створює умови для самостійного вибору, самовизначення та самореалізації.

Сучасні дистанційні освітні технології дозволяють створювати педагогічний супровід самостійної роботи студентів, упроваджувати інтернет-тестування, розробляти електронні освітні ресурси ігрового характеру для самостійного вивчення іноземної мови, пропонувати алгоритм самостійної роботи з інтернет-ресурсами для удосконалення навичок писемного мовлення іноземною мовою тощо.

Отже, ефективна організація самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання покликана стимулювати когнітивні процеси студентів і підвищувати їхню мотивацію в опануванні іноземної мови. Однак, ще потребують подальших досліджень питання переважаності інформацією електронних освітніх ресурсів, необхідність створення і ресурсного забезпечення інформаційно-освітнього простору закладів вищої освіти. Особливої уваги потребують постійний контроль якості початкової інформації, методичні та дидактичні аспекти дистанційної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Александрова В.В., Білоконь К.С., Савченко А.В. Організація самостійної роботи студентів як засіб творчого розвитку особистості майбутнього фахівця. *Актуальні проблеми сучасних лінгвістичних досліджень та застосування інноваційних технологій викладання мов у вищій школі нефілологічного профілю: матеріали міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Дніпро, 25 жовт. 2018 р.). Дніпро, 2018. С. 6-12.
2. Жуковський В.М., Сімак К.В. Роль самостійної роботи студентів першого курсу у процесі формування професійної мовленнєвої компетентності під час підготовки бакалаврів мовних спеціальностей. *Наукові записки. Серія «Філологічна»*. Острого: Вид-во нац. університету «Острозька академія», 2016. Вип. 60. С. 141–144.
3. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. укр. вид. д. пед. наук. проф. С.Ю. Ніколаєва. Київ: Ленвіт. 2003. 273 с.
4. Кухаренко В.М., Рибалко О.В., Сиротенко Н.Г. Дистанційне навчання: умови застосування. Дистанційний курс: навч. пос. Х: НТУ «ХПІ», «Торсінг», 2002. 320 с.

5. Теорія та практика змішаного навчання: монографія / В.М. Кухаренко та ін.; за ред. В.М. Кухаренка. Харків: Міськдрук, НТУ «ХПІ», 2016. 284 с.
6. Jefferies A., Hyde R. "Listening to the Learners' Voices in HE: how do Students Reflect on their use of Technology for Learning?". *Electronic Journal of e-Learning*. 2009. Vol. 7. № 2. P. 119–126. URL: <https://eric.ed.gov/?id=EJ867109> (дата звернення: 12.02.2021).

REFERENCES

1. Aleksandrova, V.V., Bilokon, K.S. and Savchenko, A.V. (2018). Orhanizatsiia samostiinoi roboty studentiv yak zasib tvorchoho rozvytku osobystosti maibutnoho fakhivtsia [Organization of independent work of students as a means of creative development of personality of a future specialist]. *Aktualni problemy suchasnykh linhvistychnykh doslidzhen ta zastosuvannia innovatsiinykh tekhnologii vykladannia mov u vyshchii shkoli nefilologichnoho profilu* [Current problems of modern linguistic research and application of innovative technologies of language teaching in higher school of non-philological profile]. Dnipro, pp. 6–12 [in Ukrainian].
2. Zhukovskyi, V.M. and Simak, K.V. (2016). Rol samostiinoi roboty studentiv pershoho kursu u protsesi formuvannia profesiinoi movlennievoi kompetentnosti pid chas pidhotovky bakalavriv movnykh spetsialnostei [The role of the individual work of first-year students in the process of forming professional language competence while preparing bachelors of arts in foreign languages and literature]. *Naukovi zapy'sky. Seriya «Filologichna»* [Scientific notes. Series "Philological"]. Ostrog: the National University of Ostroh Academy, 60, pp. 141–144 [in Ukrainian].
3. Nikolayeva, S. Yu (Ed.). (2003). *Zahalnoevropeiski Rekomendatsii z movnoi osvity: vyvchennia, vykladannia, otsiniuvannia* [Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment]. Kyiv: Lenvit [in Ukrainian].
4. Kukharenko, V.M., Rybalko, O.V. and Syrotenko, N.H. (2002). *Dystantsiynе navchannia: umovy zastosuvannia. Dystantsiynny kurs* [Distance learning: conditions of use. Distance course]. Kharkiv: NTU "KhPI", "Torsinh" [in Ukrainian].
5. Kukharenko, V.M. et al. (2016). *Teoriia ta praktyka zmishanoho navchannia* [Theory and practice of blended learning]. Kukharenko, V.M. (Ed.). Kharkiv: Miskdruk, NTU "KhPI" [in Ukrainian].
6. Jefferies A. and Hyde R. (2009). "Listening to the Learners' Voices in HE: how do Students Reflect on their use of Technology for Learning?". *Electronic Journal of e-Learning*. Vol. 7 (2). Available at:

<https://eric.ed.gov/?id=EJ867109>. [Accessed 12 February 2021] [in English].

Цвид-Гром Олена Петрівна, канд. філол. наук, доцент кафедри іноземних мов факультету права та лінгвістики Білоцерківського національного аграрного університету (09117, Біла Церква, пл. Соборна, 8/1); e-mail: tsvidgrom@gmail.com; orcid: <http://orcid.org/0000-0003-4348-9398>.

Цвид-Гром Елена Петровна, канд. філол. наук, доцент кафедри іноземних мов факультета права та лінгвістики Белоцерковского национального аграрного университета (09117, Белая Церковь, пл. Соборная, 8/1); e-mail: tsvidgrom@gmail.com; orcid: <http://orcid.org/0000-0003-4348-9398>.

Olena Ts vyd-Grom, PhD in Philology, Associate Professor, the Department of Foreign Languages, Faculty of Law and Linguistics, Bila Tserkva National Agrarian University (09117, Bila Tserkva, 8/1 Soborna Square); e-mail: tsvidgrom@gmail.com; orcid: <http://orcid.org/0000-0003-4348-9398>.

Носенко Марія Миколаївна, асистент кафедри іноземних мов факультету права та лінгвістики Білоцерківського національного аграрного університету (09117, Біла Церква, пл. Соборна, 8/1); e-mail: nosenkomaria21@gmail.com; orcid: <http://orcid.org/0000-0003-4802-8865>.

Носенко Мария Николаевна, асистент кафедри іноземних мов факультета права та лінгвістики Белоцерковского национального аграрного университета (09117, Белая Церковь, пл. Соборная, 8/1); e-mail: nosenkomaria21@gmail.com; orcid: <http://orcid.org/0000-0003-4802-8865>.

Mariia Nosenko, Assistant, the Department of Foreign Languages, Faculty of Law and Linguistics, Bila Tserkva National Agrarian University (09117, Bila Tserkva, 8/1 Soborna Square); e-mail: nosenkomaria21@gmail.com; orcid: <http://orcid.org/0000-0003-4802-8865>.

Резнік Віта Григорівна, старший викладач кафедри іноземних мов факультету права та лінгвістики Білоцерківського національного аграрного університету (09117, Біла Церква, пл. Соборна, 8/1); e-mail: vit.gr.rez@gmail.com; orcid: <http://orcid.org/0000-0001-6007-152X>.

Резник Вита Григорьевна, старший преподаватель кафедры иностранных языков факультета права и лингвистики Белоцерковского национального аграрного университета (09117, Белая Церковь, пл. Соборная, 8/1); e-mail: vit.gr.rez@gmail.com; orcid: <http://orcid.org/0000-0001-6007-152X>.

Vita Rieznik, Assistant Professor, Department of Foreign Languages, Faculty of Law and Linguistics, Bila Tserkva National Agrarian University (09117,

Bila Tserkva, 8/1 Soborna Square); e-mail: vit.gr.rez@gmail.com; orcid: <http://orcid.org/0000-0001-6007-152X>.

Боньковський Олександр Антонович, старший викладач кафедри іноземних мов факультету права та лінгвістики Білоцерківського національного аграрного університету (09117, Біла Церква, пл. Соборна, 8/1); e-mail: boabz@ukr.net; orcid: <http://orcid.org/0000-0001-7386-3964>.

Боньковский Александр Антонович, старший преподаватель кафедры иностранных языков факультета права и лингвистики Белоцерковского национального аграрного университета (09117, Белая Церковь, пл. Соборная, 8/1); e-mail: boabz@ukr.net; orcid: <http://orcid.org/0000-0001-7386-3964>.

Oleksandr Bonkovskyy, Assistant Professor, Department of Foreign Languages, Faculty of Law and Linguistics, Bila Tserkva National Agrarian University (09117, Bila Tserkva, 8/1 Soborna Square); e-mail: boabz@ukr.net; orcid: <http://orcid.org/0000-0001-7386-3964>.